

4. Pracující (zaměstnaní) senioři

Jako zaměstnaní se označují všichni pracující - např. zaměstnanci, osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ), členové produkčních družstev apod.

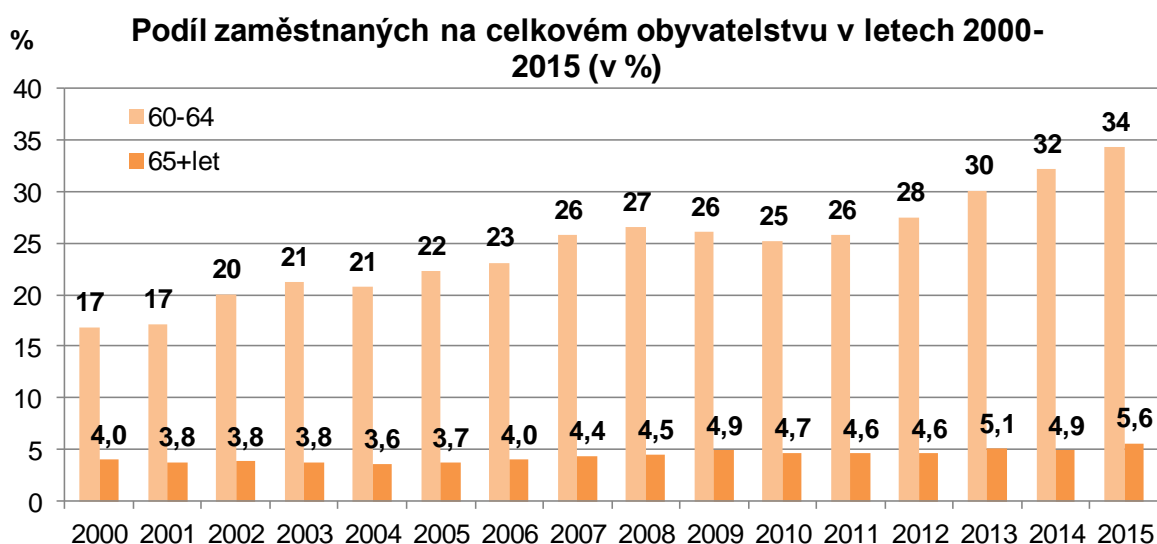
V tomto srovnání jde o míru zaměstnanosti, protože zaměstnané vztahujeme k celkové populaci uvnitř příslušné věkové skupiny. Míra zaměstnanosti reprezentuje zaměstnané osoby jako podíl těchto lidí a lidí celé populace ve stejné věkové skupině.

Zaměstnaní lidé jsou ti, kteří během referenčního týdne pracovali za plat, výdělek nebo rodinný zisk alespoň jednu hodinu, nebo nebyli v práci, ale měli zaměstnání nebo práci, ale momentálně v ní chyběli.

Od roku 2000 do roku 2015 stoupl v ČR podíl zaměstnaných na celkovém obyvatelstvu **ve věku 60-64** let dvojnásobně, z počátečních 17 % na 34 %. Roky 2009 a 2010 jsou charakterizovány poklesem zaměstnaných ve věku 60-64 let, který patrně způsobila hospodářská krize a s ní pokles pracovních nabídek na trhu práce. Růst zaměstnanosti je také ovlivněn posouváním hranice odchodu do důchodu. Úroveň vzdělání od roku 2000 vzrostla, jak je ukázáno v předchozí kapitole. Vzdělanější lidé zůstávají déle v pracovním procesu.

Ve věkové kategorii **65 a více let** zůstává zaměstnaných jen malé procento lidí. Trend je stoupající. V roce 2000 to bylo 4,0 % zaměstnaných z celkového počtu obyvatel této věkové skupiny a v roce 2015 již 5,6 %.

Graf 12:

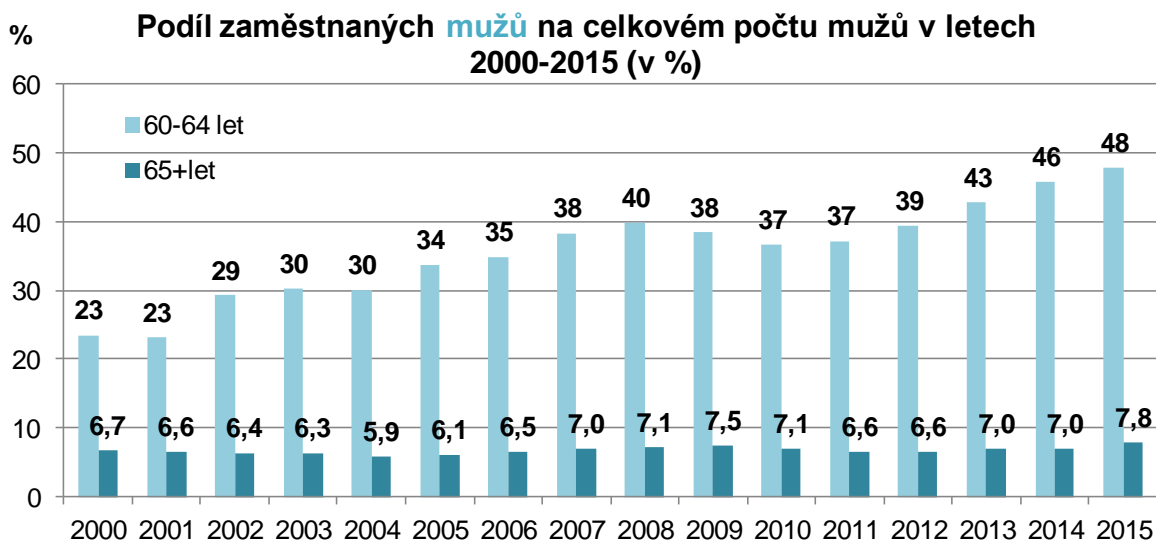

Zdroj: ČSÚ, Výběrové šetření pracovních sil.

Jak se liší zaměstnaní senioři z genderového pohledu, si ukážeme na následujících grafech.

Graf 13:

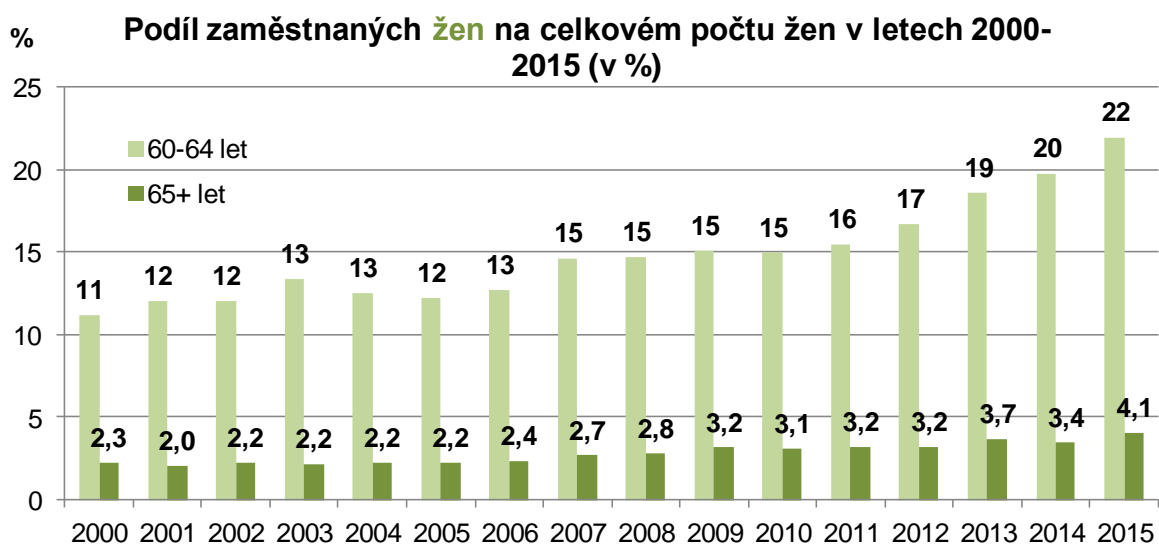
Zdroj: ČSÚ, Výběrové šetření pracovních sil.

Podíl zaměstnaných mužů jak ve věku 60-64 let, tak ve věku pozdějším, 65 a více let, je vždy vyšší než u žen v celém průběhu let 2000 až 2015. V roce 2015 to bylo ve věkové kategorii 60-64 let o 26 p.b. a ve věkové kategorii 65+ let o 3,7 p.b. více než u žen.

U mladší věkové kategorie seniorů (**60-64 let**) vzrostl podíl zaměstnaných mužů z původních 23 % v roce 2000 na 48 % v roce 2015, tedy více než dvojnásobně. U žen vzrostl dvojnásobně, z 11 % na 22 %.

Podíl zaměstnaných na celkovém obyvatelstvu vzrostl také ve starší věkové skupině seniorů, **65+let**. U mužů to bylo od roku 2000 do roku 2015 o 1,1 p.b. - z hodnoty 6,7 % na 7,8 %. Ženy zaznamenaly vyšší nárůst než muži. Z původních 2,3 % v roce 2000 na 4,1 % v roce 2015, tedy o 1,8 p.b.

Graf 14:

Zdroj: ČSÚ, Výběrové šetření pracovních sil.

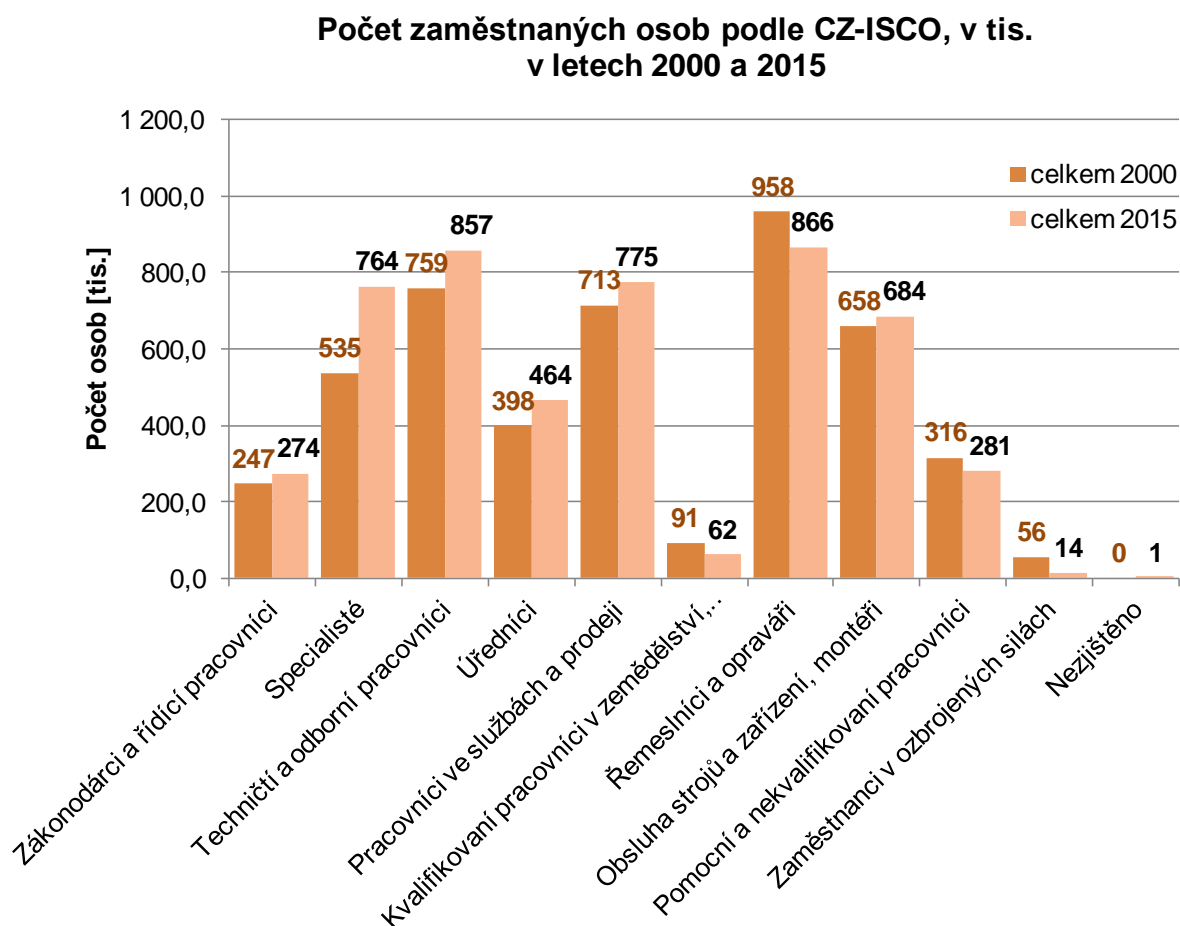
5. Zaměstnaní ve třídách klasifikace ISCO

Podívejme se na třídy ISCO, v jakých muži a ženy ve věku 45 až 59 a 60 a více let pracují. Data jsou uvedena pro rok 2015. Vycházíme z Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS), z datové publikace ČSÚ s názvem „[Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS - roční průměry - rok 2015](#)“ a z publikace [Trh práce v ČR – časové řady – 1993 - 2015](#), tabulka 205 R. Podrobnosti o jednotlivých třídách CZ – ISCO lze najít v publikaci „[Klasifikace zaměstnání \(CZ-ISCO\)](#)“

Klasifikace zaměstnání (ISCO), ve kterých lidé pracovali v roce 2000 a v roce 2015 uvádí následující graf.

Nejprve se zmiňme o celkových počtech zaměstnanců v tisících. Oproti roku 2000 se celkový počet zaměstnaných lidí zvýšil z počátečních 4 731,6 tisíc na 5 041,9 tisíc v roce 2015, to znamená o 310,3 tisíc.

Graf 15:

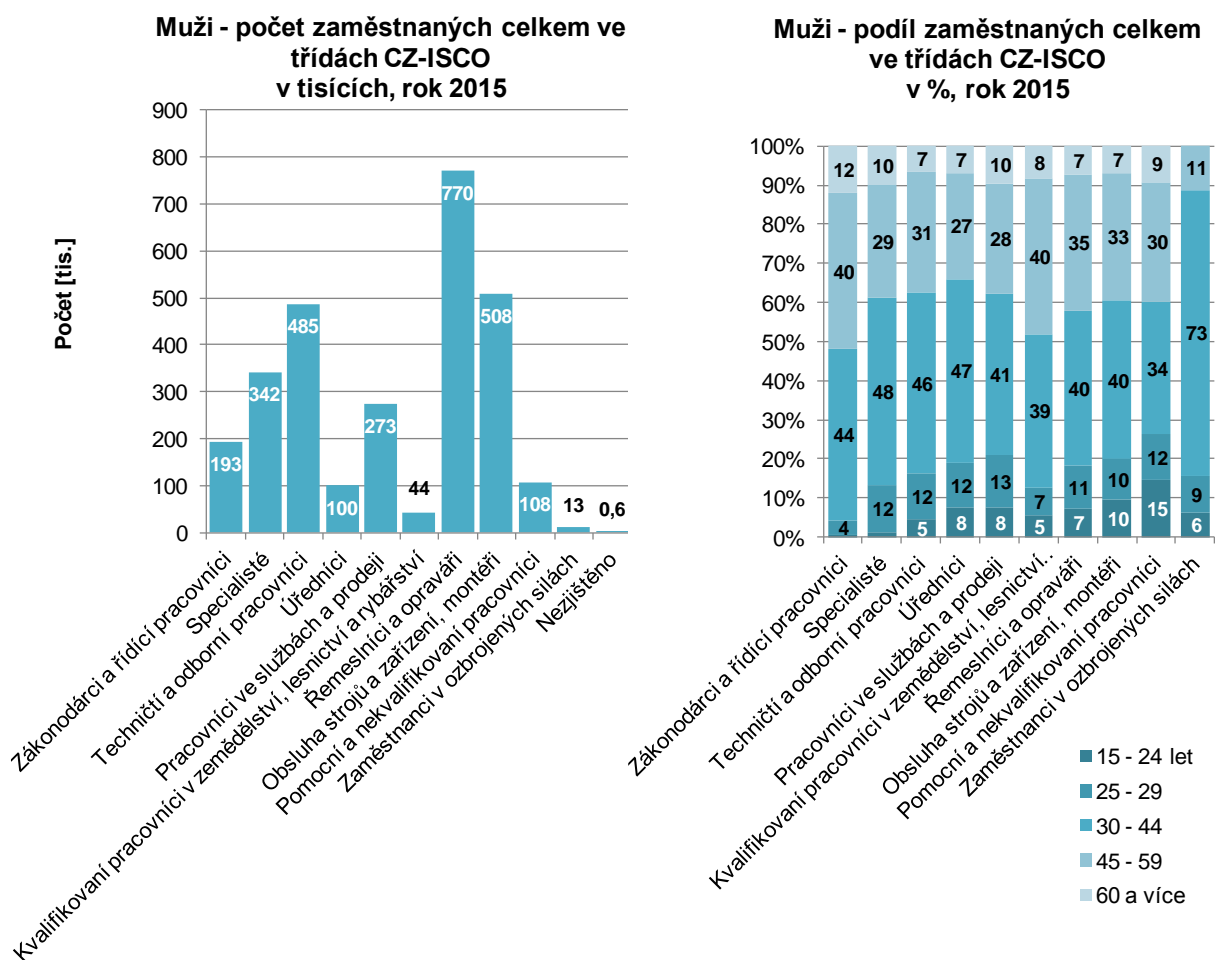
Zdroj: ČSÚ, Výběrové šetření pracovních sil

K nejvyššímu nárůstu došlo u specialistů, z 535 tisíc na 764 tisíc osob. Mírnější vzestup zaznamenali i techničtí a odborní pracovníci, úředníci a pracovníci ve službách a prodeji. Jen o málo vzrostl počet řídicích pracovníků a pracovníci obsluhy strojů, zařízení a montéři (viz graf).

Naopak propad zaznamenala třída ISCO, do které patří kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybnářství. Tato početně malá skupina poklesla o třetinu, z 91 na 62 tisíc pracovníků. Počet řemeslníků a opravářů oproti roku 2000 se snížil z původních 958 tisíc lidí na 866 tisíc. V obou letech je to však nepočetnější skupina zaměstnaných ve srovnání s ostatními. K poklesu počtu zaměstnaných osob došlo také ve třídě pomocných a nekvalifikovaných pracovníků, z 316 tisíc na 281 tisíc. Propad zaznamenali i zaměstnanci v ozbrojených silách, z původních 56 tisíc v roce 2000 na 14 tisíc v roce 2015.

Podívejme se, ve kterých třídách pracují **muži**. Data jsou pro rok 2015.

Graf 16 a 17:

Zdroj: ČSÚ, Výběrové šetření pracovních sil

Celkový počet zaměstnaných mužů v roce 2015 byl 2 837,3 tisíc. Muži nejvíce pracovali jako řemeslníci a opraváři (770 tis.). Ostatní zaměstnání nebyla obsazena tak výrazně. Na přibližně stejné úrovni se drží pracovníci obsluhy strojů a zařízení, montéři (508 tis.) a techničtí a odborní pracovníci (485 tis.). Následují specialisté a pracovníci ve službách a prodeji (viz graf).

Méně obsazenými třídami zaměstnání jsou úředníci (100 tis.) a pomocní a nekvalifikovaní pracovníci (108 tis.). Pokud pomíneme ozbrojené síly (13 tis.), nejméně mužů pracuje jako kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství (44 tis.).

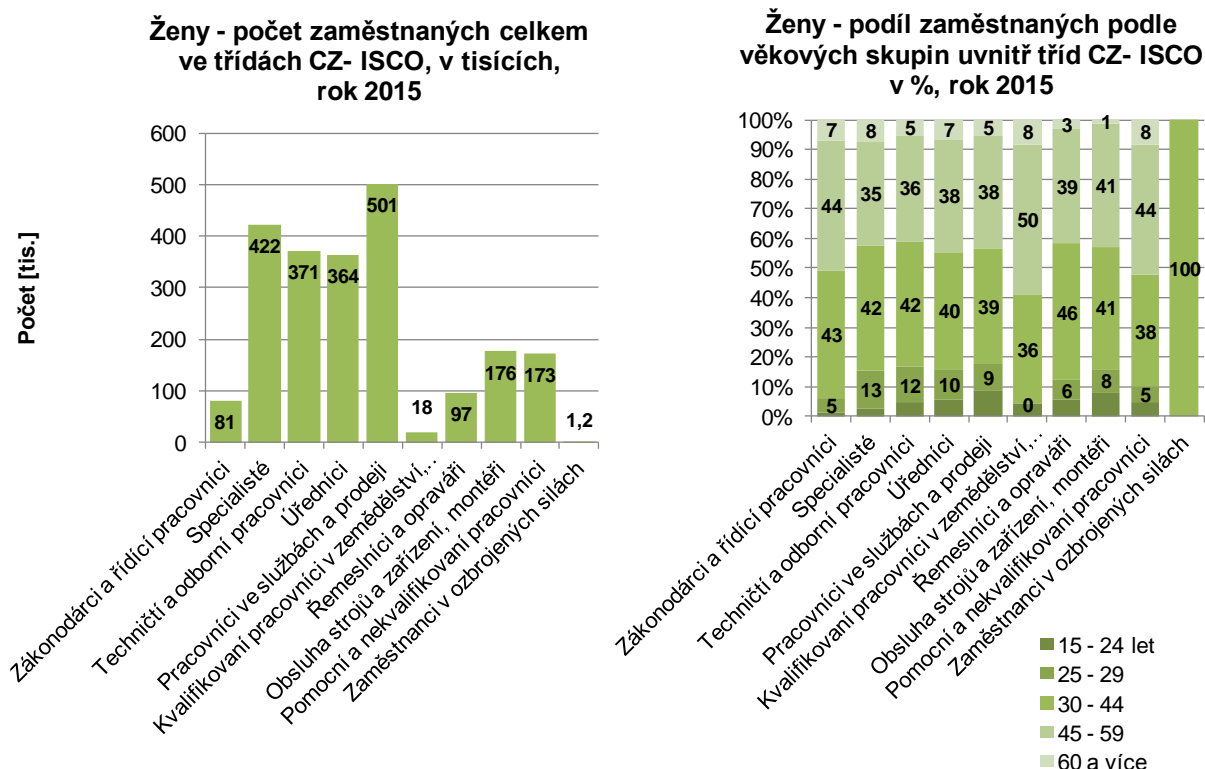
Další graf ukazuje zastoupení jednotlivých věkových skupin v třídách zaměstnání.

V této souvislosti se podívejme, kde jsou nejvýrazněji zastoupeny nejstarší věkové kategorie, v tomto případě 45 až 59 a 60 a více let. Nejvíce, 40 % zaujímá věková kategorie **45 až 59 let** ve dvou třídách ISCO, ve třídě zákonodárců a vedoucích pracovníků a ve třídě kvalifikovaných pracovníků v zemědělství, lesnictví a rybářství. Výrazné zastoupení starších pracovníků ve věku 45 až 59 let má třída opravářů a řemeslníků (35 %). Nad 30 procent takto starých mužů se uplatňuje ještě ve třídě obsluhy strojů a zařízení a montérů (33 %). Ve třídě pomocných a nekvalifikovaných pracovníků je to 30 %. Naopak nejméně je těchto mužů zastoupeno ve třídě technických a odborných pracovníků (27 %).

Třídy, v nichž je věková kategorie **60 a více let** zastoupena nejvíce, jsou zákonodárci a řídicí pracovníci (12 %) a pracovníci ve službách a prodeji spolu se specialisty (10 %). Nejnižší zastoupení (shodně 7 %) mají třídy technických a odborných pracovníků; úředníků; řemeslníků a opravářů a obsluhy strojů a zařízení.

Stejně srovnání následuje pro **ženy**.

Graf 18 a 19:

Zdroj: ČSÚ, Výběrové šetření pracovních sil

V roce 2015 bylo 2 204,6 tisíc zaměstnaných žen. Nejpoměrněji zaměstnanou skupinou jsou pracovníce ve službách a prodeji (501 tisíc). Ženy se výrazně uplatňují také jako specialistky (422

tisíc). Následují dvě přibližně stejně početné třídy, techničtí a odborní pracovníci (371 tisíc) a úřednice (364 tisíc).

Nejméně jsou ženy zastoupeny ve třídě kvalifikovaných pracovníků v zemědělství, lesnictví a rybářství (18 tisíc) a ve třídě zákonodárců a řídicích pracovníků (81 tisíc).

Podívejme se na dvě nejstarší věkové kategorie. Ženy ve věku **45 až 59 let** jsou nejvíce zastoupeny mezi kvalifikovanými pracovníky v zemědělství, lesnictví a rybářství (50 %). Ostatní třídy zaměstnání nemají tak vysoký podíl takto starých žen. Ve 44 % se nacházejí ženy této věkové kategorie mezi řídicími pracovníky a ve třídě zákonodárců a pomocných a nekvalifikovaných pracovníků. Nejméně jsou tyto ženy zastoupeny mezi specialisty (35 %) a technickými a odbornými pracovníky (36 %), pokud pomineme zaměstnance v ozbrojených silách (1,2 tis.).

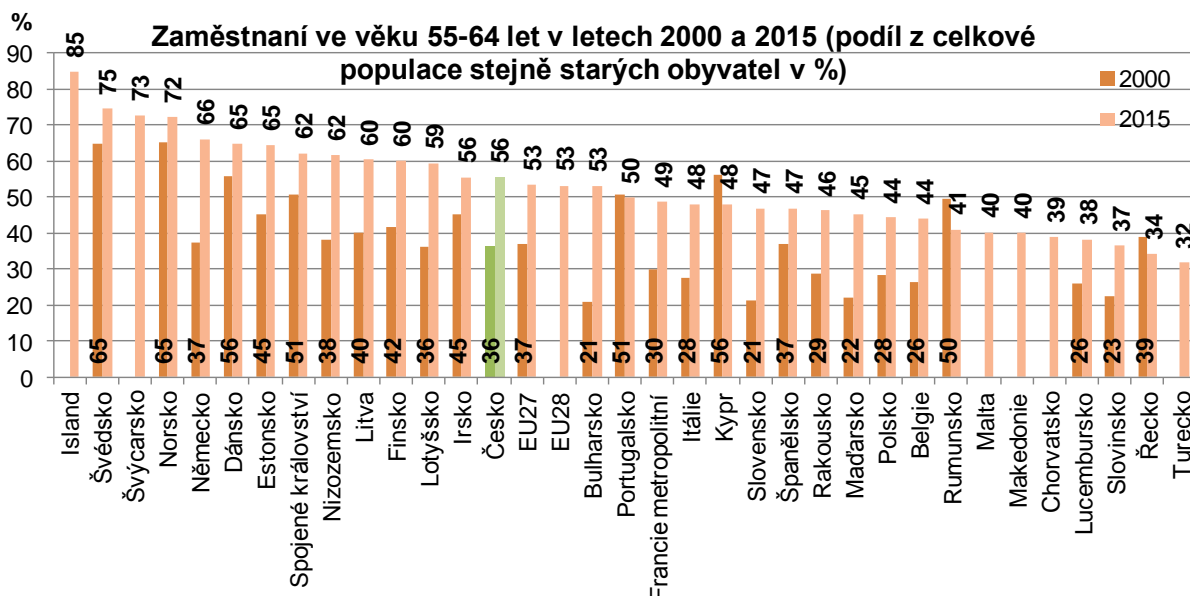
Ženy ve věku **60 a více let** pracují nejvíce jako specialisté; v zemědělství, lesnictví a rybářství a ve třídě pomocných a nekvalifikovaných pracovníků (shodně 8 %). Po 7 % mají třídy zákonodárců a řídicích pracovníků a třída úředníků.

Nejnižší zastoupení 60 a víceletých žen má třída obsluhy strojů, zařízení a montérů (1%). Nízké zastoupení mají tyto ženy také ve třídě řemeslníků a opravářů (3 %).

6. Zaměstnaní senioři v Evropě

Připojme údaje z Eurostatu, kde je k dispozici věková skupina **55-64 let**.

Graf 20:

Zdroj: Eurostat

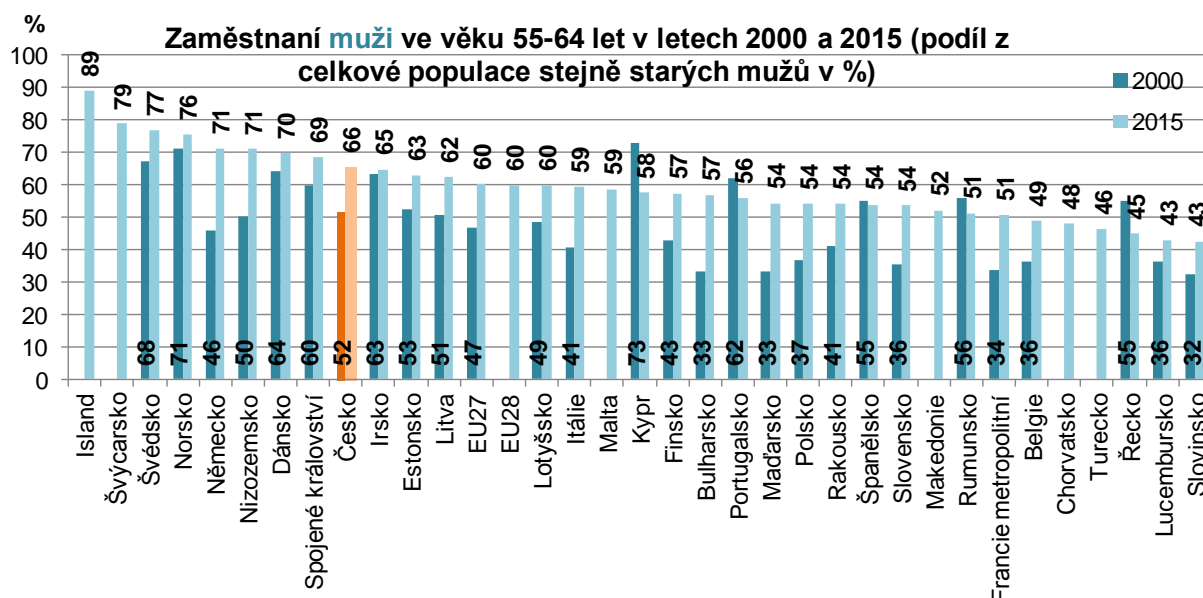

Mezi roky 2000 a 2015 nejvíce vzrostl podíl zaměstnaných starších lidí ve věku 55-64 let v Bulharsku (o 32 p.b.) a v Německu (o 29 p.b.) K zemím, kde vzrůst zaměstnaných v tomto věku ještě překročil 20 procentních bodů patří Slovensko (o 26 p.b.), Nizozemsko (o 24 p.b.), Maďarsko spolu s Lotyšskem (o 23 p.b.) a Itálie (o 21 p.b.). Německo a Itálie patří k zemím s vysokým podílem seniorů. Tito senioři neodcházejí z pracovního trhu a ve velké míře pracují.

Také v České republice lidé ve věku 55-64 let v tomto směru nezaostávají a pracují jako zaměstnanci, osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ), členové produkčních družstev apod. Jejich podíl na celkové populaci stejně starých lidí vzrostl z 36,3 % v roce 2000 na 55,5 % v roce 2015, tedy o 19,2 p.b.

Jsou však země, kde došlo k opačnému jevu, a tento podíl poklesl. K takovým zemím patří Portugalsko (o -1 p.b.), Kypr (o -8 p.b.), Rumunsko (o -9 p.b.) a Řecko (o -5 p.b.).

Graf 21:

Zdroj: Eurostat

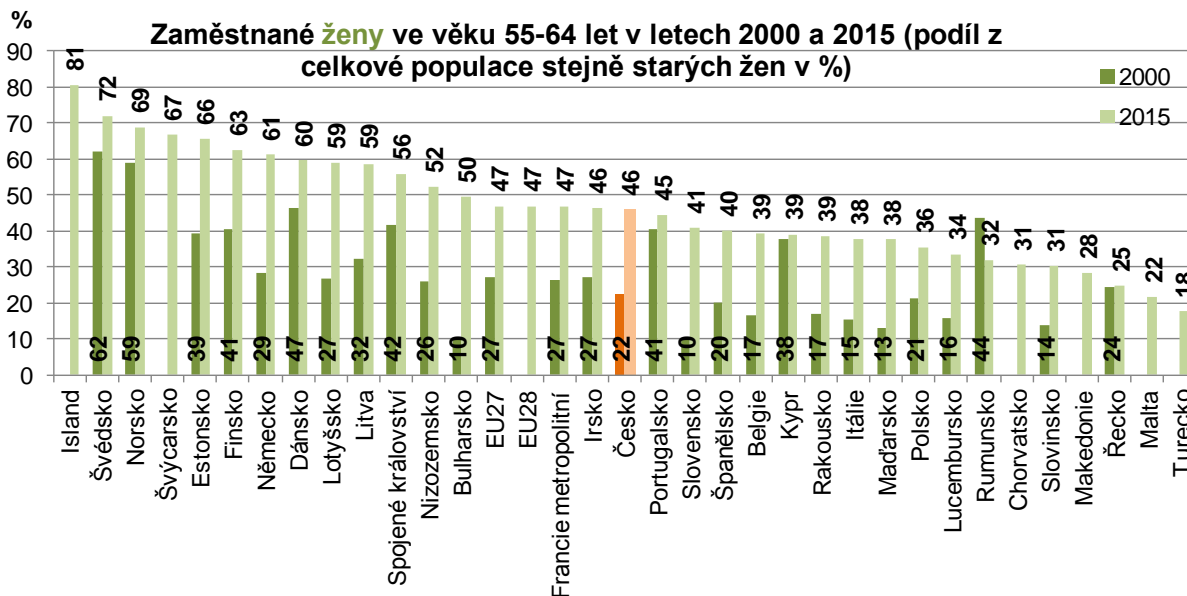
Nárůst podílu zaměstnaných mužů na celkové populaci ve věkové kategorii 55-64 let oproti roku 2000 v roce 2015 je nejvyšší v Německu (o 25 p.b.), v Bulharsku (o 24 p.b.) a v Nizozemsku a Maďarsku (shodně o 21 p. b.). V České republice došlo k nárůstu o 14 p.b. z hodnoty 52 % v roce 2000 na 66 % v roce 2015. Muži v Česku se podílem zaměstnaných v tomto věku řadí k zemím západní Evropy, jako je Spojené království (69 % v roce 2015), Dánsko (70 %) a Nizozemsko spolu s Německem (71 %). Nejvyšší podíl zaměstnaných mužů na celkové populaci mužů v tomto věku má Island (89 % v roce 2015), který výrazně přesahuje ostatní státy. S velkým odstupem je za ním Švýcarsko (79 %) a Švédsko (77 %). Tyto země se vyznačují vysokou nadějí dožití při narození.

Naproti tomu v roce 2015 má tento podíl nejnižší Slovinsko, Lucembursko, Řecko a Turecko (43 % až 46 %). Na Řecku je patrné při porovnání roku 2000 a 2015, že zaměstnanost mužů tohoto věku poklesla o 10 p.b. Řecko se tedy oproti roku 2000 nachází v horší situaci, kterou patrně zapříčiňuje vysoká nezaměstnanost. Problematická situace v tomto směru je i na Kypru (pokles o 15 p.b.), v Portugalsku (pokles o 6 p.b.), v Rumunsku (pokles o 5 p.b.) a ve Španělsku (pokles o 1 p.b.).

Podíl zaměstnaných mužů ve věkové skupině 55-64 let byl v EU28 v roce 2015 60 %.

Graf 22:

Zdroj: Eurostat

Růst zaměstnanosti žen ve věku 55-64 let byl od roku 2000 do roku 2015 výraznější než u mužů. Nejvíce v Bulharsku (o 40 p.b.), Německu (o 32 p.b.), Lotyšsku (o 32 p.b.) a Slovensku (o 31 p.b.). Přes 20 p.b. vzrostla tato hodnota ještě v Estonsku, Litvě a Nizozemsku. Vysoký nárůst zaměstnanosti žen ještě vykazuje Česko a Maďarsko (o 24 a 25 p.b.). Belgie a Itálie mají shodně nárůst o 22 a 23 p.b. Nárůstu o 22 p.b. dosáhlo ještě Finsko spolu s Rakouskem.

Naopak k poklesu došlo v Rumunsku (o - 12 p.b.). Nízké hodnoty vykazuje Kypr, kde byl nárůst pouze o jeden procentní bod. Také v Řecku je obtížná situace, nárůst zde není ani o celý procentní bod. Nedaří se také Portugalsku, kde zaměstnanost žen vzrostla o pouhé 4 p.b..

Ve Švédsku a Norsku, kde byla kromě Islandu v roce 2000 zaměstnanost žen nejvyšší, v roce 2015 navíc vzrostla v obou státech o 10 p.b.

Turecko, Malta a Řecko patří k zemím s nejnižší zaměstnaností žen v tomto věku, která nepřesahuje 25 % v roce 2015.

Česko se pohybuje uprostřed s 46 % v roce 2015. EU28 měla v roce 2015 47 %.

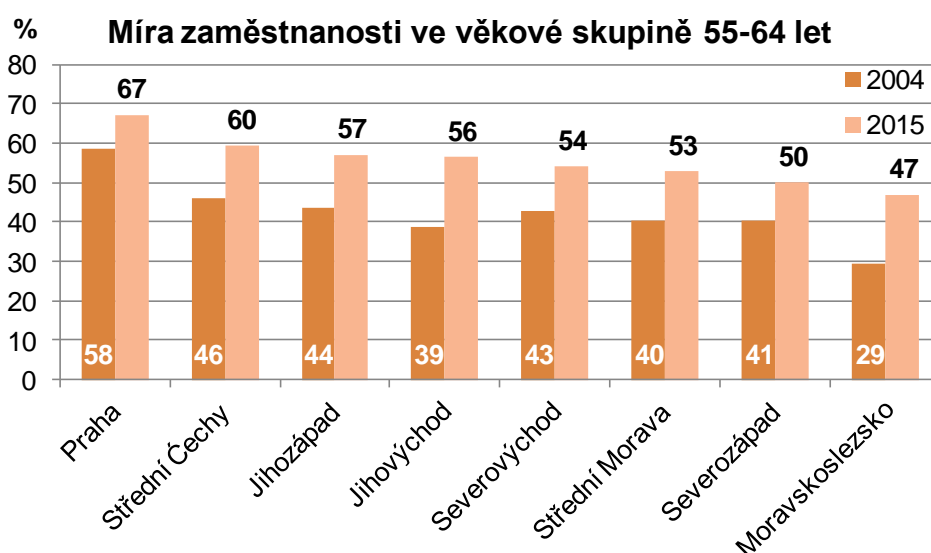
7. Míra zaměstnanosti v regionech

Regionální (NUTS 2) míra zaměstnanosti věkové skupiny 55-64 let reprezentuje zaměstnané osoby ve věku 55-64 let jako podíl těchto lidí a lidí ve stejné věkové skupině. Zaměstnaní lidé jsou ti, kteří během referenčního týdne pracovali za plat, výdělek nebo rodinný zisk alespoň jednu hodinu, nebo nebyli v práci, ale měli zaměstnání nebo práci, ale momentálně v ní chyběli.

Regiony obsahují tyto kraje: Severozápad – Karlovarský a Ústecký kraj; Severovýchod – Liberecký, Pardubický a Královéhradecký kraj; Střední Čechy – Středočeský kraj; Jihozápad – Plzeňský a Jihočeský kraj; Jihovýchod – Vysočina a Jihomoravský kraj; Střední Morava – Olomoucký a Zlínský kraj; Moravskoslezsko – Moravskoslezský kraj.

Tabulku lze najít v databázi v Eurostatu [zde](#).

Graf 23:

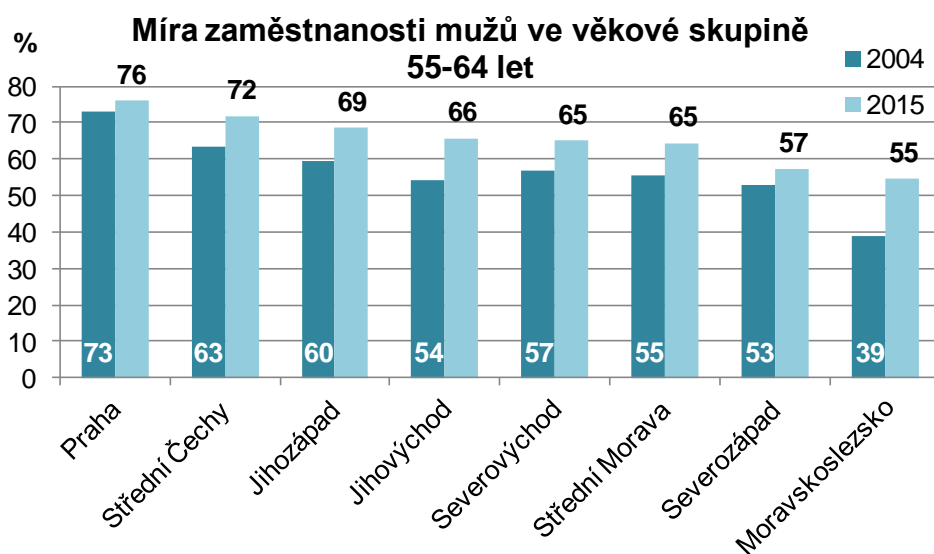

Zdroj: Eurostat

Míra zaměstnanosti ve věkové skupině 55-64 let, byla v roce 2004 i v roce 2015 nejvyšší v Praze a Středních Čechách a nejnižší v obou sledovaných letech na Moravskoslezsku. Nejvyšší nárůst míry zaměstnanosti byl zaznamenán na Moravskoslezsku (o 18 p.b.) a na Jihovýchodě (o 17 p.b.). Tak vysoký nárůst se již nikde neobjevil. Dobrého výsledku i dosáhly regiony Střední Čechy (o 14 p.b.) a Střední Morava spolu s Jihozápadem (o 13 p.b.).

Nejnižší nárůst má Praha (9 p.b.), ale vzhledem k vysoké míře zaměstnanosti jak v roce 2004 (58 %), tak v roce 2015 (67 %), je to dobrý výsledek. Nejnižší přírůstek míry zaměstnanosti byl ještě na Severozápadě (o 9 p.b.) a v regionu Severovýchod (o 11 p.b.).

Graf 24:

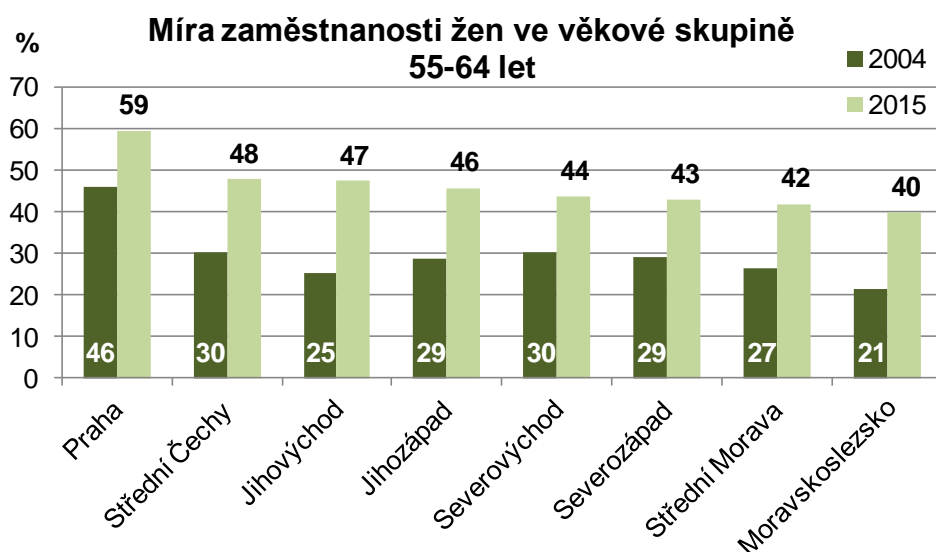

Zdroj: Eurostat

Míra zaměstnanosti mužů ve věkové skupině 55-64 let je vyšší než míra zaměstnanosti žen (viz modrý a zelený graf). Ovšem přírůstek míry zaměstnanosti od roku 2004 do roku 2015 je u mužů kromě Moravskoslezska nižší než u žen. Míra zaměstnanosti mužů na Moravskoslezsku je jak v roce 2004 (39 %), tak v roce 2015 (55 %) nejnižší. Moravskoslezsko však si polepšilo o 16 p.b., výrazně ještě vzrostla míra zaměstnanosti na Jihovýchodě (o 12 p.b.). Regiony, kde naopak přírůstky míry zaměstnanosti byly nejnižší, jsou Praha (o 3 p.b.) a Severozápad (o 4 p.b.).

V roce 2015 byla míra zaměstnanosti mužů ve věku 55-64 let nejvyšší v Praze (76 %), Středních Čechách (72 %) a Jihozápadě (69 %). Nejnižší v Moravskoslezsku (55 %) a Severozápadě (57 %). Vyrovnané jsou regiony Jihovýchod, Severovýchod a Střední Morava (66 %, 65 % a rovněž 65 %).

Graf 25:

Zdroj: Eurostat

Ženy v tomto věku (55-64 let) mají nižší míru zaměstnanosti než muži, ale ta od roku 2004 prudce stoupla ve všech krajích. Nejvíce v regionu Jihovýchod (o 22 p.b.), v Moravskoslezsku (o 19 p.b.) a ve Středních Čechách (o 18 p.b.). Nejnižší přírůstek byl v regionu Severovýchod (o 14 p.b.), v Praze (o 13 %) a Severozápadě (o 14 p.b.). Střední Morava (o 15 p.b.) a Jihozápad (o 17 p.b.) se nalézají uprostřed tohoto srovnání.

Ženy ve věku 55-64 let v roce 2015 měly nejvyšší míru zaměstnanosti v Praze (59 %). Ostatní regiony nepřekročily 48 %, viz graf.